Казка

У великих водах, що існують від віків, серед табунів мовчазної риби у шанованих риб'ячою громадою батьків, народилася балакуща риба. Спочатку, коли риба була маленькою, засмучені батьки сподівалися, що з віком, як їхня дитина вбиватиметься в луску, це мине, як минають дитячі хвороби, але час ішов, риба ставала великою і пругкою, на ній полискувала вже луска, як викута з найліпшої дамаської криці, а балакущість риби, не тільки не зникала, а навпаки набрала такої вправности, що батькам уже незручно стало признаватися, що вони належать до одної родини.

Балакуща риба, яка, крім балакучости й доброго серця, була ще дуже молодою, не розуміла, чому сумують батьки, коли так приємно говорити, адже яка розкіш вимовити слово, а тоді дивитися, як воно кольоровими бульбашками рухається крізь воду, одного разу навіть підсліпуватий хижак, що доживав віку на дні, на свій сором, не розгледівши, що то не черв'як, спокусився цими бульбашками й проковтнув кілька; але бачачи, як батька й матір убиває неслава, що випала на їх долю, якось, коли сонце пронизало води до дна, засвітивши коралові кущі, де так добре було гратись у схованки й гукати на весь голос в коралові діри, жахаючи батьків і сусідів, балакуща риба попрощалася з блакитними водоростями, де жила її рідня, і, війнувши хвостом, попливла шукати іншого табуна.

Але і в іншому табуні говорющій рибі не знайшлося співрозмовника. Хоч і скільки їм риба розповідала пригод, хоч і скільки показувала, як легко й приємно говорити, вистачає тільки розтулити рота, і голос так і стелиться по воді, всі риби, що траплялись на дорозі говіркої риби, мовчки затулялися плавниками й тікали, і скоро до найвіддаленіших закутків великої води стало відомо, що балакуща риба, говорячи без упину, заважає рибам зосередитися, а це порушує гідність риб'ячу. Тому вся рибна громада після ще глибшої, ніж звичайно мовчанки, яка відрізняє риб від інших створінь в присутності старого риба, який

славився справедливістю й мудрістю, розглянувши справу балакущої риби, ухвалила безслівний присуд, який був намальований верховодами на верхніх верствах води, бо всі риби малюють, коли вже не можна порозумітися мовчанкою, щоб балакущу рибу видалили з води.

Балакуща риба саме гналася за виводком оселедців, щоб розповісти їм жарт, коли мовчазні виконавці вироку, затуляючись плавниками, щоб їх не оглушило, підплили до говорющої риби і, взявши на спини, одним махом винесли її на берег. Там вони її поставили на ноги, і, вручивши листок, де було намальовано, що їй назавжди заборонено користуватися водяним царством, зникли в глибині.

З цих пір риба стала жити на березі. Спочатку вона трохи побоювалася оточення. Усе тут було нове, зовнішньо нібито великої різниці не помічалося, але крізь кущі не можна було проплисти, і в повітрі, яке так нагадувало глибину, вимовлені слова не лишали за собою найменшої бульки. Крім того, на березі існували рибалки. Балакуща риба не раз бачила їх знизу, нехтуючи забороною.

Тільки крізь воду рибалки виглядали інакше, вони насамперед ніколи не розмовляли й не рухалися, а тепер риба на власні очі бачила, як вони не лише розмовляють, як вона, а й бігають, і напевно серед них можна було знайти не одного співрозмовника.

Як їй хотілося, щоразу, як рибалки вирушали в море, підійти й привітатися, однак кожного разу їй щось заважало завести знайомство, і риба ходила по березі й розмовляла сама з собою.

Можливо, вона так і дожила б віку, якби одного дня, проспавши у холодку довше, ніж звичайно, не побачила недалеко від себе рибалку, що відбився від гурту і лагодив човен, нарікаючи на долю. Почувши так близько від себе розмову, говорюща риба не втрималася. Будь-що-будь, вирішила вона, і зірвавшись на ноги, підійшла до рибалки.

— Дай Боже здоров'я, — привіталася риба.

— Дай Боже, — відповів рибалка.

— Що ти робиш? — спитала риба.

— Я лагоджу човен, а ти що робиш?

— Я шукаю співбесідника, — озвалася риба.

— Гаразд, — мовив рибалка, — я їду на три дні ловити рибу. Сідай у мій човен, ти мені розповідатимеш, щоб я не заснув, та я попереджаю тебе, що я не говіркий.

— Нічого, — відповіла риба, — аби ти слухав, я говоритиму за двох.

З цього часу вони подружили. Риба допомагала рибалці вибирати добрі місця для ловитви, розповідала, що діється на воді й під водою, а рибалка ділився з нею турботами. Невдовзі риба знала не тільки ймення й уподобання усіх його дітей і жінки, а й як виглядає у рибалки в хаті й на подвір'ї, чим він журиться і що думає. Інколи, коли щастило добре продати вилов, рибалка приносив пляшку вина, і вони удвох розпивали її по чарці, приємно гуторячи. Так однієї місячної ночі, коли хвилі були гладенькі, як пляшка, яку вони щойно викинули з човна, рибалка відчув, що ліпшого приятеля, ніж говоряща риба, в нього нема й ніколи не буде, і, сказавши, що його дім — її дім, попросив, щоб риба конче прийшла до нього у гості, бо такого приятеля він мусить показати своїй родині.

— Якщо ти не нехтуєш моїм домом, — закінчив рибалка, — то завтра я чекаю тебе на обід.

— Я не нехтую твоїм домом, — відповіла риба, — адже ми приятелі, все, що моє, то й твоє, тільки я ніколи не ходила до селища, і я не певна, чи знайду твою хату.

— Це так легко, — відповів рибалка, ти лише прав слід он на той пагорбок, а звідти йди прямо. Перша оселя, яка трапиться на дорозі і буде моєю хатою. Я тобі вийду назустріч, але навіть якби мене щось затримало, йди просто до середини, тебе вже чекатимуть.

Єдине тільки прошу тебе, не проспи або не забудь нашого домовлення, бо я покличу знайомих і велю жінці зготувати обід, і, копи ти не прийдеш, я дуже сумуватиму й думатиму, що ти не хочеш переступити порогу моєї хати.

— Я прийду, — сказала риба.

— Я чекатиму, — пообіцяв рибалка.

Наступного дня, ледве сонце вийшло з води, як риба підхопилась і, протерши бризками очі, випростала плечі.

— Я йду до рибалки в гості, — сказала риба сонцю. Та сонце нічого не відповіло. Воно тільки одягло рибу в небачену червону луску, аж по воді сипнули іскри, й піднялося угору.

— Я йду до рибалки в гості, — вимовила риба й пішла берегом.

— Сьогодні мій найліпший приятель прийде до нас у гості, — сказав рибалка жінці, — приятель, якого ще не носила земля. Дивись, щоб усе було найліпше приготоване. Готуй щедро, не жаліючи, все, що в нас є в хаті, постав на стіл, а я ще збігаю докуплю наїдків і напоїв, бо мені тих, що є, видається замало, а все, що моє, те і його, тож не посором мене перед лицем його.

— Ти зовсім уже здурів, — вигукнула жінка, — вічно у тебе приятелі та приятелі, ти б ліпше дбав, чи ми можемо звести кінці з кінцями!

— Якщо мій приятель прийде, — нагадав рибалка, не слухаючи жінки, — скажи, що я зараз прийду, нехай він заходить до хати, я тільки за ріг і назад.

— Якщо твій приятель прийде, — вигукнула жінка, — та рибалка вже був далеко і не чув її слів, що заповнювали собою усе подвір'я, аж горобці ніколи не засиджувалися на цямрині колодязя, і по дорозі, якою прямувала гостя до рибалчиної хати докотився їх відгомін до риби, ще заки їй стало видно оселю свого приятеля.

— Помагай Біг, — сказала риба, угледівши на подвір'ї рибалчиних дітей і жінку.

— Говорюща риба! — закричали в один голос діти, але жінка гримнула на них, щоб вони не галасували й не заважали поратися, бо їй і так ніколи вгору глянути, а тут іще недолугий чоловік запрошує таких приятелів, для яких мало що не з ніг треба збиватися, аби догодити.

— Помагай Біг, — привіталася риба ще раз, вже трохи голосніше, та жінка, яка з ранку до вечора не стуляла щелепів, так багато говорила сама, що не почула, як біля неї риба говорить.

— Дивні звички мають люди, — подумала риба, — вони не вітаються й не помічають інших. Спробую ще раз, якщо мене й цього разу не почують, доведеться повертатися на берег і чекати на рибалку.

— Помагай Біг, — мовила риба, заходячи наперед, щоб жінка її помітила. Але жінка нахилилася, щоб підкинути дров, де в неї варився на відкритому вогні обід, і риба побачила, що її намагання марні.

— Нема ради, — зідхнула риба, — тут усі такі заклопотані.

Може, я колись іншим разом завітаю сюди. Певно я прийшла не в пору, тож нічого не вдієш.

— Бувайте, — вирішила риба й вигнула хвіст, щоб іти. Саме в цю мить жінка обернулася, шукаючи ганчірки, щоб зняти з полум'я казанок зі стравою, що бігла, і її погляд упав на рибу.

— Ще цього не вистачало, щоб на подвір'ї жива риба валялася, — вигукнула жінка. — Нещастя моє, доброго я маю чоловіка, який навіть вилову не здатен донести до хати, не розтрусивши половину по дорозі!

— Я — не вилов, — обізвалася риба, — я говорюща риба. Я приятель вашого чоловіка, і мене запрошено до вас у гості.

Та жінка від власної балаканини не почула риб'ячих слів.

— От і буде доповнення до обіду, — зраділа вона, беручи рибу на ніж і кидаючи її на сковорідку.

— Я риба, — тільки й встигла вигукнути риба, хапаючись за серце, як їй потемніло в очах, і вона зашкварчала на пательні.

— Щось довго нема мого приятеля, — мовив рибалка, повернувшись додому з пляшками в веселих наличках і пакунками. — Я купив усе, що мої очі бачили, й гадаю, приятель утішиться.

— Тобі тільки й думки, що приятель, — сказала жінка. — На щось іншого в тебе нема ні часу, ні очей. Ти вже хочби пильнував вилову, а то розтрусив на подвір'ї найліпшу рибу. Добре, що я вгледіла та засмажила, інакше пропало б добро.

— Я не розтрушував риби, — заперечив рибалка.

— Як це так не розтрушував! — вигукнула жінка, — ти лишив на подвір'ї таку рибу, що я ледве з нею впоралася.

— Риба! — вигукнув рибалка, пригадавши, що він забув сказати жінці, що його приятель — риба, й кинувся до сковорідки.

— Чи ти здурів, — сказала жінка, — чого ти так кидаєшся. Можна подумати, що ти ніколи в житті не бачив смаженої риби.

Глянув рибалка на сковорідку, але смажені риби всі однакові, і рибалка не впізнав свого приятеля. Балакуща риба відрізнялася від інших тільки голосом, без якого вона стала такою, як і решта її братів й сестер.

Довго чекав рибалка на свого приятеля, та балакуща риба не з'являлася. Вже й діти полягали спати, і рибалки почали лагодитися на ніч на ловитву, а риба все ще не йшла. Рибалка кілька разів виходив на дорогу, думаючи, що може, риба не може знайти його оселі, однак риби не було ні на дорозі, ні на березі, де вони удвох розпивали вино, вирушаючи на ніч в море. Хоч і скільки питав рибалка перехожих рибалок, чи не бачили вони його приятеля, говорющої риби, яку він запросив до себе в гості, забувши попередити жінку, що його приятель — риба, йому ніхто нічого не міг відповісти, та й люди тільки похитували головами, чуючи про говорющу рибу, а згодом почали й цуратися. Бо щоразу, повертаючись з моря, рибалки розповідали, як замість їхати з ними на ловитву, рибалка ходить по березі й гукає свого приятеля, а коли витягнуть з виловом сіті на пісок, він припадає до кожної риби і на колінах благає, щоб вона сказала йому хоч одне слово.

— Шкода мені рибалки й говорющої риби. На мою думку, тут провина рибалки, може, навіть більша, ніж його жінки.

— Ти так гадаєш? — позіхнув шакал, якому не хотілося розмовляти.

— Але найбільше мені шкода навіть не рибалки й не риби, а заклопотаної жінки, що не почула риб'ячого голосу.

— Я не погоджуюся з тобою. Рибалка просто сплохував, бо з тим, що носиш у душі, не вільно ні з ким ділитися, окрім хіба найближчого приятеля. А жінка не була чоловікові приятелем уже хоча б тому, що він ніколи не гуторив із нею так, як із рибою. Зрештою, не виключене, що жінка його просто ніколи й не слухала.

— Не доцільно шукати скарбу там, де ти його не закопав, — вела своєї бляшанка. — Саме тому з усіх потерпілих мені найбільше шкода жінки, яка не почула голосу говорющої риби. Риба загинула — це сумно. Однак кожен мусить раніше чи пізніше вмирати. І, як на мене, горе рибалки з приводу загибелі приятеля навіть сумніше, ніж сама смерть риби. Та вмирати, за все життя не почувши голосу риби, — це справді найгірше, що може трапитися людині.

— Може, в наступному втіленні жінка цей голос почує, — нехотя докинув шакал.

— Сумно, що вона не почула цього голосу в цьому житті, — не поступалася консервна бляшанка. — А сум, як відомо, має довгі ноги…